

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

[Ḥamishah Ḥumshe Torah]

‘im targum Onkelos, u-ferushe Rashi u-ve’ur ye-targum Ashkenazi

Sefer Devarim

Premsla, Yitshak Itsaḥ ben Tsevi Hirsh

Ofenbakh, 569 [1808 oder 1809]

יח

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10244

אֲשֶׁר-עָשָׂה אֵתְךָ אֶת-הַגְּדֹלֹת
 וְאֶת-הַנּוֹרָאִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר רָאוּ
 עֵינֶיךָ: כג בְּשִׁבְעִים נֶפֶשׁ יָרְדוּ
 אֲבֹתֶיךָ מִצְרִימָה וְעַתָּה שְׁמֶיךָ
 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כְּבוֹכָבֵי הַשָּׁמַיִם
 לָרֹב: יא ה וְאַהֲבַת אֶת יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ וְשִׁמְרַתָּ מִשְׁמֵרָתוֹ
 וְחֻקָּתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וּמִצְוֹתָיו כָּר-
 הַיָּמִים: ז וַיִּדְעֶתֶם הַיּוֹם כִּי
 לֹא אֶת-בְּנֵיכֶם אֲשֶׁר לֹא-יָדְעוּ
 וְאֲשֶׁר לֹא-רָאוּ אֶת-מוֹסַר יְהוָה
 אֱלֹהֵיכֶם אֶת-גְּדֹלּוֹ אֶת-יָדוֹ

דער אום דיינטוויללען דינע
 גראַסע אונד פֿירכטערליכע
 דינגע געטראָזן, דיא דוא
 מיט אויגען געזעהן האָט:
 (כג) מיט זיבענציג פֿערזאָנען
 זינד דיינע פֿאַרעלטערן נאָך
 מצרים געקאָממען: אונד
 יעצט האָט דער עוויגע דיין
 גאָטט דיך זאָ פֿיל זיין לאַסען,
 אַלז שטערנע אים היממעל
 זינד:

יא (ה) ליבע אַרְזֵךְ דען
 עוויגען דיינען
 גאָטט: בעאַבאַכטע זיינע
 פֿאַרשריפֿט, זיינע געזעטצע,
 זיינע רעכטע אונד זיינע גע-
 באַטהע, צו אַללען צייטען:
 (ז) בעדענקט וואָהל, דיא
 אַיהר יעצט פֿאַר מיר
 שטעהט: דאַס איך ניכט צו
 אייערן נאַכקאָממען רעדע,
 וועלכע דיא ציכטיגונג דען עוויגען אייערן גאָטטען, ניכט וויסען נאָך געזעהן האָבען:
 זיינע גראַסע, זיינע שטאַרקע

החזקה

תרגום אונקלוס

רש"י

די עבד עמך ית רב רבכתא ויתד יא (ב) וידעתם הייס תנו לנ לדעת
 חסינתא האליו די חזאה עינה: ולהבין ולקבל תוכמתי: כי לא את
 (כג) בשבעין נפשו נתתי אכהתך למצרים ובען שויה יי אלהך ככוכבי
 שמיא למסגי:

יא (ה) ותרחם ית יי אלהך ותמר ממרת מקריה וקמוהי ודינוהי ופקודוהי
 פליומיא: (ז) ותדעון יומא רין ארי לא יתבניכון די לא ידעו ודי
 לא חזו ית אולפנא די אלהכון ית רכותיה ית יתדיה תקיפתא

באור

להחזיק ולקיים דבר או להרחיקו: (כא) הוא ההלחך, הטעם כי יש לך להתהלל בו כ
 עשה עמך מוראות. (הראב"ע):

יא (א) משמרתו וחקתיו ומצותיו, עיין מה שכתב המתרגם בבאור פסוק וישמור
 משמרת חקתי מצותי ותורותי (בראשי' כ"ו ה'), משפט ותורה אחת הם, וזאת תורת
 האדם (שמואל ז' י"ט), בתפלת דוד, כמו וזאת משפט, כמו שזכרנו מה משפט הכער
 (שופטים י"ג י"ב): (ב) כי לא את בניכם, אכסי דובר, וכן בתרגום אשכנזי: את
 מוסר, עונש, והוא דרך כלל, ואחר כדפרט את גדלו ואת ידו החזקה ורועי הטעויה,
 (5) מו א 15 ואת

הַחֲזִיקָה וְזָרְעוּ הַנְּטוּיָה: ג וְאֶת־
 אֶתְתִּיּוֹ וְאֶת־מַעֲשֵׂיוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה
 בְּתוֹךְ מִצְרַיִם לְפָרְעָה מֶלֶךְ־
 מִצְרַיִם וְלִכְל־אַרְצוֹ: ד וְאֲשֶׁר
 עָשָׂה לְחֵיל מִצְרַיִם לְסוּסֵי
 וְלִרְכָבוֹ אֲשֶׁר הִצִּיף אֶת־מֵי־
 סוּף עַל־פְּנֵיהֶם בְּרֹדְפָם
 אַחֲרֵיהֶם וַיֹּאבְדוּ יְהוָה עַד הַיּוֹם
 הַזֶּה: ה וְאֲשֶׁר עָשָׂה לָכֶם
 בְּמִדְבַר עַד־בְּאֵכֶם עַד־הַמָּקוֹם
 הַזֶּה: ו וְאֲשֶׁר עָשָׂה לְדָתְךָ
 וְלֵאבִירֶם בְּנֵי אֱלִיאָב בֶּן־רְאוּבֵן

האנד אונד זיינען אויגע-
 שטרעקטען ארם: (ג) רי"ה
 צייכען אונד טהאטען, דיא
 ער מיטטען אים מצרים: אן
 פרעה קאניג פאן מצרים,
 אונד אן זיינעם לאנדע אויף
 געאיכט האט: (ד) וואו ער
 אים העערע פאן מצרים,
 זיינער רייטרייא אונד זיינען
 וואגען געטהאן, דא ער דאז
 וואסער דען שיל פמערעו
 איבער זיי. הערשטראמען
 לים, אלז זיא אייך נאכועט-
 צען: אונד זיא זא צו גרונדע
 ריכטעטע, דאס ניאמאנד
 מעהר פאן איהנען צו זעהען
 אויט: (ה) וואו ער אייך אין
 דער ווייטען געטהאן האט:
 ביז איהר היהער געקאממען
 זייד: (ו) וואו ער פערנער
 אן דהן אונד אבירם, דען

זאנהען אליאב ראוובן זאנהנו געטהאן האט: דא

רש"י

תרגום אונקלוס

בניכס • אכי מדבר עכשו שוכלו לומר אלו
 לא ידענו ולא ראינו בכל זה: (ו) נקרב כל
 ישראל
 וְלִכְל־אַרְעִיָּה: (ד) וְדֵי עֵבֶר לְמִשְׁרֵית
 אַטִּיף יתמי ימאדרסוף על־אפיהון במרדפהון בתריכון ואזכנגון יי עד
 יזמא הדיון: (ה) וְדֵי עֵבֶר לָכוֹן בְּמִדְבַרְא עַד מִיתִיכוֹן עַד אַתְרָא
 הַדִּין: (ו) וְדֵי עֵבֶר לְדָתְךָ וְלֵאבִירֶם בְּנֵי אֱלִיאָב בֶּן־רְאוּבֵן

באור

ואת אותותיו וגו' שהעניש את מצרים, את ישראל דתן ואבירם, וזה הוא דעת המתרגם
 האשכנזי: ואולם אונקלוס תרגם ית אולפנא, כמו שתרגם ויסרו אותו אבל בן סורר ומורה
 ומלפין יתיה, אבל ויסרו אותו אבל מוניא שם דע תרגם יילקון יתיה: (ג) בהוך מצרים,
 לפי שאמר אחרי כך ואשר עשה להם על הים לכן הוסיף מלת בתוך, ולא אמר במצרים לבד:
 (ד) על פניהם, כמו על ראשם, לפי שהפנים הם עיקר הראש אמר על פניהם: ויאבדם,
 הטעם כי לא קמו עוד בניהם תחתיהם להיות כמוהם. (הראב"ע): (ה) ואשר עשה לכם
 במדבר, דבר היין. (הראב"ע), ואין זה דעת הרמב"ן לא כמו שאמרנו למעלה שהכוונה

על

עקב יא

תרגום אשכנזי נו

אֲשֶׁר פָּצְתָהּ הָאָרֶץ אֶת־פִּיהָ
וַתִּבְלַעַם וְאֶת־בְּתוּרָהּם וְאֶת־
אֶהֱלִיהֶם וְאֶת־כָּל־הַיְקוּם אֲשֶׁר
בְּרַגְלֵיהֶם בְּקֶרֶב כָּל־יִשְׂרָאֵל׃
י כִּי עֵינֵיכֶם הִרְאִיתֶם אֶת־כָּל־
מַעֲשֵׂהי יְהוָה הַגָּדֵל אֲשֶׁר־
עָשָׂה׃ ח וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־כָּל־
הַמִּצְוֹה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם
לְמַעַן תִּחְזְקוּ וּבִאתֶם וִירְשֶׁתֶם
אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲתֶם עֹבְרִים

שמה

דא דיא ערדע זיך אויפֿטֿהאָט,
אונד זיא נעכזט איהרען הויז־
לייטען, צעלטן: אונד אללען
וואָז זייהנען אַנגעהאַרטע,
מיטטען אין ישראָל, פֿער־
שלאַנג: (ז) מיט אייך רעדע
איד, דיא איהר מיט אייערן
אויגען דיא גראָסע טהאַטען
געזעהן, דיא דער עוויגע גע־
טהאַן האָט: (ח) בעאַכאַב־
טעט אלזאָ אללע געכאַטע,
דיא איד אייך יעצט געבע: זאָ
ווערדעט איהר געשטאַרקט
ווערדען, אונד דאָז לאַנד
ווירקליך איינגעהומן, וועלכען
איינצונעהומען, איהר
איבער

תרגום אונקלוס

רש"י

די פתחת ארעא יתפומה וכלעתיון
ויתאגשפתיהון וית משבגיהון וית
כל־יקומא די עמהון בגו כל
ישראל: (ז) ארי עיניכו חזאן ית־
כל־עובדא ריי רבא די עבד:
(ח) ויתרון ית כל תפקדתא די אגא
מפקד לה יומא דין בדיל דתתקפון
ותעלון ותרתון ית ארעא די אתון
עברין

תמן

ישאל כל מקום שהי' אחד מהם בורח הארץ
כבקעת מתחתיו וכולעתו אלו דברי ר' יהודה
אמר לו רבי במעיה והלא כבר נאמר ותפתח
הארץ את פיה ולא פותיה אמר לו ומה אני
מקיים בקרב כל ישראל אמר לו שנעשי' הארץ
מדרון כמשפך וכל מקום שהי' אחד מהם היה
מתגלגל ובא אל מקום הכקיעה: ואת כל
היקום אשר ברגליהם זה ממונו של אדם
שמעמידו על רגליו: (ז) כי עיניכם הרואות
מוסב על מקרא האמור למעלה כי לא את
בניכם אשר לא ידעו וגומר כי אם עמכם
אשר

באור

על העוכאים שנענאו ישראל על מרים במדבר, כמו על חטאת העגל ובתצורה וקברות התאווה
ודומיהם: (ז) ואשר עשה לדחן ולאבירם, ולא הזכיר קרב צעבור שהוא היה בעל
מחלקותו והיה כראה שהוא מתפאר ושמת במחלתו ולכן לא הזכירו רק ברמו ע"י דתן ואבירם
שהם לא חלקו על משה לולי כתפתו בחלקלקות דברי קרב ועבתו: ואת בחיהם, נשיהם
ובניהם (הראב"ע), וכן ת"א והמתרגם האשכנזי: אשר ברגליהם, תחת ממשלתם
ויכולתם: (ז) כי עיניכם הראה, כי אתכם אנכי דובר, אשר עיניכם הם הרואות וגו':
(ח) ושמרם, ואשר עיניכם ראו את כל אה השמרו שתשמרו את מצות השם (הראב"ע),
וכן

תרגום אשכנזי

איבער דען ירדן געווען זאללט: (ט) אונד ווערדעט לאנגע יאהרע בלייבען אויף דעם ערדרייכע, דאז דער עוויגע אייערן עלטערן, איהנען אונד איהרען נאכקאממען צו געבען, געשווארען האט: אין דעם לאנדע, וואס מילך אונד האניג פליסט: (י) דען דאז לאנד, אין וועלכען דו- הינקאממוט, עו איינצונעהמען, איזט ניכט וויא דאז לאנד מצרים, דאס פאן איהר אויגעצאגען זייד: אלוואפעזט

עקב יא

שְׁמוֹה לְרִשְׁתָּהּ: ט וְלִמְעַן תֵּאָרִיכוּ יָמִים עַל-הָאָדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לְאַבְתִּיבָם לָתֵת לָהֶם וּלְזָרְעָם אֶרֶץ זָבֶת חֶלֶב וְדָבָשׁ: ס שְׂשִׁי כִּי הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲתָה בְּאֶשְׁמֹה לְרִשְׁתָּהּ לֹא כְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הוּא אֲשֶׁר יֵצְאתֶם מִשָּׁם אֲשֶׁר תִּזְרַע אֶת-

זרעך

רש"י

אשר עיניכם הרואות וגו': (י) לא כארץ מצרים היא. אלא טובה הימנה וכאמרה הבטחה זו לישראל ביציאתם ממצרים שהיו אומרים שמה לא נבוא א ארץ טובה ויפה כזו. יכול בגנותה הכתוב מדבר וכך אמר להם לא כארץ מצרים היא אלא רעה הימנה תלמוד לומר וזכרון שבע שנים נבנתה וגו' אדם אחד צאן וחס בנה טוען למצרים בנו וזכרון לכסען דרך ארץ אדם בונה את הכאה ואח"כ בונה את הגרוע שפסולתו של ראשון הוא נותן בשני ובכל מקום החביב קודם הא למדת שזכרון יפה מנוען ומצרים משבח' מכל הארצות שנאמר כגן ה' כארץ מצרים ונוען שנה מצרי' היא שהי' מקום מלכות סכך הוא אומר כי היו צנוען שריו (ישעי' ל' מ"ד) וזכרון כסולתה של ארץ ישראל לכך הקצוה לקברות מתים ואף על פי כן היא יפה מנוען ובכתובות דרשו בענין אחר אפשר אדם בונה בית לבנו הקטן ואח"כ לבנו הגדול לא שמבונה על א' משבעה צנוען: אשר יצאתם משם. אפי' ארץ רעמהם אשר יצבתם בה והיא בניטב ארץ מצרים שנא' בניטב הארץ וגו' אף היא אינה כארץ ישראל: והשקית ברגלך. ארץ מצרים הית' נריכה להביא

תרגום אונקלוס

תִּטְּוֹן לְמִירְתָּהּ: (ט) וּבְדִיל דְתִזְרְכוּן יִזְמִין עַל-אַרְעָא דִּיקָם יִי לְאַבְתִּתְכוּן לְמִתָּן לְהוּן וְלִבְנֵיהוֹן אֶרְעָא עֲבָדָא חֶלֶב וְדָבָשׁ: (י) אַרְי אֶרְעָא דִּי אֲתָ עֲלִיל לְתִטְּוֹן לְמִירְתָּהּ לֹא כְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם הִיא דִּי נִפְקִיתוּן מִתְּטָוֹן דִּי תִזְרַע יָת

זרעך

באור

וכן תרגם המתרגם האשכנזי: (ט) ארץ זבת חלב, עיין (ט' ג'): (י) כי הארץ, כן שיטת פרשיות הללו, נריכים אתם לשמור מצות ה', כי הארץ הזאת טובה מכל הארצות לשמרו מצותיו, ורעה מכל הארצות ללא שומרם, כי הארץ אשר אתה בא שמה איננה כארץ מצרים שאין נריכין למטה, בין טובים ובין רעים בטורח השקאת שדותיהם יש להם לחם, אבל ארץ ישראל אם אתם שומרים מצות ה' עיני ה' אלהיך בה מראשית השנה עד אחריתה (הרשב"ם): והשקית, לפי שהאדמה בולעת המים היא אותה ואשר שוטף עליה מים הוא משקה

עקב יא

וְרַעַךְ וְהַשְׁקִית בְּרַגְלֶיךָ כִּגְן
הַיַּרְק: יא וְהָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם
עֹבְרִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ אֶרֶץ
הָרִים וּבִקְעֹת לְמִטַּר הַשָּׁמַיִם
תִּשְׁתַּהֲמִים: יב אֶרֶץ אֲשֶׁר
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ דִּרְשׁ אֶתְּהָ תָמִיד
עֵינֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּהַ מְרִשֵׁת
הַשָּׂנֶה וְעַד אַחֲרֵית שָׁנָה: ס

חסר א' והיה

תרגום אשכנזי נו

אויזואעזט: אונד מיט דייער
פֿיסע אַרבייט דאַז לאַנד אַנ-
פֿייכטען מוסט, וויי אַיינען
קאַהל גאַרטען: (יא) דאַז
לאַנד, דאַז איהר איינצונעה-
מען איבער דען ירדן געהט,
האַט בערגע אונד טהאַלער:
אונד בעקאַמט זיין וואַסער
דורך רעגען פֿאַם היממעל:
(יב) איין לאַנד, אויף וועלכעז
דער עוויגע דיין גאַטט אַכט
האַט: דיאַ פֿאַרזעהונג דעז
עוויגען דייעז גאַטטעז איזט
בעשטאַנדיג דרויף געריכט-
טעט, פֿאַם אַנפֿאַנגע דעז
יאַהרו ביו אַנז ענדע: ווערדעט

תרגום אונקלוס

וְרַעַךְ וּמִשְׁקַת לִיָּה בְּרַגְלֶיךָ כִּגְנַת
יַרְקָא: (יא) וְאָרְעָא דִּי אַתּוּן עֹבְרִין
תָּמָן לְמִדְתָּה אֲרַע טוּרִין וּבִקְעוּ
לְמִטַּר שָׁמַיָא שְׁתִּיָא מִיָּא: (יב) אֲרַעָא
דִּי אֱלֹהֵךְ תִּכַּע יְתָה תְּדִירָא עֵינֵי
יְיָ אֱלֹהֵךְ בְּהַ מְרִישָׁא וְעַד סוּפָא
דְּשָׁתָא: ויהי

רש"י

להביא מים מנילוס ברגלך ולהשקות צריך
אתה לכדד משנתך ולעמול וכמוך שיתהולת
הגבוה ואתה מעלה המים מן הכוון לגבוה
אבל זו למטר השמים תשתה מים אתה יסן על
מטתך והקב"ה הוא משקה כמוך וגבוה גלוי
ושאינו גלוי כאשת: כגן הירק. שאין די לו
בגשמים ומסקין אותו ברגל ובכתף: (יא) ארץ
הרים ובקעות. משוכה ההר מן המישור
שהמישור צבית כור אתה זורע כור אבל ההר
צית כור מוננו חמשה כורין ארבע מארבע
שפועיו ואחד בראשו: ובקעות. הן מישור:
(יב) אשר ה' אלהיך דורש אותה. והלא כל הארצות
לא איש (איוב ל"ט) לא כניכול אינו דורש לא אותה ועל ידי אותה דרישה שדורשה דורש את
כל

באור

משקה אותה: ברגלך, על ידי שאתה הולך אנה ואכה ומשקה אותה: והשתיח ברגלך,
ארץ מצרים היית צריך להביא מים מנילוס ברגלך ולהשקותה, כמו שאתה משקה את גן הירק:
(יא) הרים ובקעות, משוכה ההר מן המישור, שהמישור צבית כור אתה זורע כור, אבל
ההר צית כור מונני חמשת כורין ארבע מארבע שפועיו ואחד בראשו. (רש"י), וכן יש דבר
שהמישור משוכה בהם כידוע, וממעלת הארץ שיהיו בה הרים ובקעות: למטר השמים,
כמו מוטע: (יב) ארץ אשר ה' אלהיך דרש, ארץ מצרים אין השגתה השם נכרת וגלוי
בה תמיד, לפי שהנילוס עולה ומשקה את הארץ, והאכרים ועובדי האדמה מוליכים את
מיומיו בצנורות ע"י כלי השאיבה לכל שדה ושדה, ואינם א"כ נושאים עיניהם למדוס ומיחלים
למוטר: אבל ארץ ישראל היא ארץ הרים ובקעות, ולמוטר השמים תשתה מים, ויצטרכו למטר
כל ימי השנה, פעם צהר ופעם בשפלה: והאם דורש אותה ומשגיף על צרכיה מראשי השנה
עד

תרגום אשכנזי

עקב יא

יג ויהי אם שמע תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום לאתבה את ידוהי אלהיכם ולעבדו בכל לבבכם ובכר נפשכם: יד ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש ואספת דגנה ותירשך ויצהרך:

(יג) ווערדעט איהר אל זא מיינען געבאטען געהארבען, דיא איך איך יעצט געבע: דען עוויגען אייערן גאטט פאן אייערם גאנצען הערצען, אונד פאן אייערער גאנצען זעעלע צו ליבען אונד איהם צו דינען: (יד) זא ווילל איך אייערם לאנדע רעגען געבען צור רעכטען צייט, פרידע ריגען אונד שפעטרעגען: דאמיט דוא דיין געטריידע, מאזט אונד אערל איינזאמל מעלוט: אונד

ונתתי

אין

תרגום אונקלוס

(יג) ויהי אם קבלא תקבלון לפקודי די אנא טפקוד יתבון יומא דין לתרחם ות יי אלהכון ולטפלה קדמוהי בכל לבבון ובכל נפשכון: (יד) ואתן מטר ארעכון בעדניה בפיר ולקיש ותכניש עבודך ותטרך ומשקה: ואתן

רש"י

כל הארצות עמה: תמיד עיני ה' אהיך בה' לראו מה צריכה ולחדש בה גזירות עתים לעונה עתים לרעה כו' כדאי' בראש השנה: מראשי' השנה: מראש השנה כידון מה יהא בכופה: (יג) והיה אם שמוע. והי' מוסב על האמור למעלה למטר השמים תשתה מים: והי' אם שמוע תשמעו. אם תשמע בישן תשמע בחדש וכן אם שוכס תשכח אם התחלת לשכוח סופך שתשכח כולה שכן כתיב במגילה אם תעונני יום יומים אעונך: מצוה אתכם היום. שיהיו עליכם חדשים כאלו שמעתם בו

ביום: לאהנה את ה'. שלא תאמר הרי אני לומד בשביל שאהיה עשיר בשביל שאקרא רב בשביל שאקבל שכר אלא כל מה שתעשה עשה מאהבה וסוף הכבוד לכה: ולענדו בכל לבבכם. עבודך שהיא בלב זו היא תפלה שהתפלה קרויה עבודה שנאמר אלהך די אנת פלח ליה בתדירא (דניאל ו') וכי יש פולחן בבבל אלא על שהי' מתפלל שאל' וכיון פתיחן ליה וגו' (סס) וכן בדוד הוא אומר תכון תפילתי קערת לפניך (תהלים קמ"א): בכל לבבכם ובכל נפשכם. והלא כבר הזהיר בכל לבבך ובכל נפשך אלא אזכרה ליחיד אזכרה לנצור: (יד) ונתתי מטר ארעכם. עשיתם מה שעליכם חף אני אעשה מה שעלי: בעתו. בלילות שלא יטריו אתכם: ד"א בעתו בלילי שבתות שהכל מבוין בנתיהם: יורה. היא רביעה הנפלת לאתר הזריעה שמורה את הארץ ואת הזרעים: מלקוש. רביעה היורדת סמוך לקביר למלאת התבואה בקשיה ולשון מלקוש דבר המאוס כדומתרגומין והיה העטיפים ללכן לקשיא. ד"א לכך נקראת מלקוש שיורד' על המלילות ועל הקשין: ואספת דגנך. אתה תאכפו

באור

עד אחריתה, ולולי שיכקוד אותה בגשמי רטון לא תורע ולא תזמיח, ויפרש כל זה בפרשת והיה אם שמוע, כי בארץ ישראל ההנלחה המדינית והאזשר בעולם הזה תלוים במעשי יושביה: (יד) ונתתי מטר, דבר משה בשם שולחו: בעהו, בעת שהמטר טוב לעולם, יורה, היא הרביעה הנפלת לאתר הזריעה שמורה את הארץ ואת הזרעים: מלקוש, רביעה היורדת

עקב יא

תרגום אשכנזי נח

טו ונתתי עשב בשדה לבהמתך
ואכלת ושבעת: טז והשמרו
לכם פני פתח לבבכם וסרתם
ועבדתם אלהים אחרים
והשתחיתם להם: יז וחרה
אפי יהוה בכם ועצר את
השמים ולא יהיה מטר

(טו) אונד ווילל פיר דיין פיה
גראז וואכזען לאסען אויף
דיינעם פעלדע: דאס דוא צו
עסען האבוט יזין איבער
פלוסע: (טז) היטעט אייך
אבער דאס אייער הערץ ניכט
פערפיררט ווערדע: דאס
איהר עטווא אבוויכט, אונד
אנדערן גאטטערן דינט, אונד
זיי אנבעטעט: (יז) דער
צארן דען עוויגען ווירדע
איבער אייך ענטברענגען,
ער ווירדע דען היממעל

והארמה

פערשליסען, דאס קיין רעגען קאממע, דיא

תרגום אונקלוס

רשי

(טו) ואתו עשבא בתקלה לבעידך
ותיכול ותשבוע: (טז) אסתמרו לבזון
דלמא ימעי לבזון ותסטון ותפלחון
למעות עממיא ותסגרון להון:
(יז) ויתקוף רוגזא דני בכזון ויחרור
ית שמיא ולא יהי מטרא

תאספנו אל הבית ולא אויבך כענין שאל' אם
אתן דגך וגו' (ישעי' כ"ב) כי מאספיו
יאכלוהו ולא כענין שאל' והי' אם זרע ישראל
וגו' (שופטים ו') : (טו) וכתתי עשב בשדה
שלא תצטרך להוליכה למדברות ד"א שתהי'
גוזז תבואתך כל ימות הגשמים ומשליך לפני
בהמתך ואתה מונע ידך ממכה שלשים יום
קודם לקציר ואינה פוחתת מדגנה: ואכלת
ושבעת: הכי זו ברכה אחרת שתהא ברכה
מכזיה צפת בתוך המעים: ואכלת ושבעת:
(טז) השמרו לכם: כיון שתהיו אוכלים ושבעים השמרו לכם שלא תבעטו שאין אדם
מווד בהקדוש צרוך הוא לא מתוך שביעה שאל' פן תאכל ושבעת ובקרך ובאכך ירביון מה הוא
אומר אחריו ורם לבבך ושכחת: וברתם: לפרוש מין התורה ומתוך כך ועבדתם אלהים
אחרים שכיון שאדם פורש מן התורה הולך ומדבק בע"א וכן דוד אומר כי גרשוני היום
מהסתפח נכאלת ה' לאמר לך עבוד וגומר (שמואל א' כ"ו) ומי אמר לו כן אלא כיון שאני
מגורש מלעסוק בתורה הריני קרוב לעבוד אלהים אחרים: אהים אחרים שהם אחרים
לעובדיהם נועק אליו ואינו עונהו כמאל עשוי לו ככברי: (יז) את יבולה: אף מה שאתה
מוביל

וארעא

באור

היורדת סמוך לקציר למלאות התבואה בקשיה: (רש"י): (טו) ואכלת ושבעת, שב על
דגך ותירושך לא אכל הקרוב שהוא עשב בשדה: (הראב"ע): והיותו קרוב הוא לבהמתך
שיאכלו גם מנשר הבקר והצאן, וישתו את חלבם, והוא א"כ מוסב על כל הקודם:
(טז) יפתח, יטה מדרך הטוב והישר לזולתו: (יז) ועצר את השמים, שורש עצר הוכח
על ההתנגדות וההכרח כנגד הכתיים: כמו בעברה בא איתך (שופטים י"ג ט"ו), שהיא הי'
נועה ללכת מהם, והם הפקירו בו להמתין נגד כתייתו, וכן ועצר את השמים, כי דרך
השמים לתת מטר, והשם יכריחם לבלתי נתון מטר: ולפיכך נקרא המושל עוצר, לפי שהוא
מכריח כתיית הכתוכים תחת ממשלתו, אם אל סוקת הגדק או אל חפנו בלבד: יבולה,
יבול

והִאֲדַמָּה לֹא תִתֵּן אֶת־יְבוּלָהּ
 וְאֲבֹדְתֶם מִהֲרָה מֵעַל הָאָרֶץ
 הַטֶּבֶה אֲשֶׁר יִהְיֶה נָתַן לָכֶם :
 יח וְשִׁמְתֶם אֶת־דְּבַר־יְיָ אֱלֹהֵי־עַל־
 לְבַבְכֶם וְעַל־נַפְשֵׁיכֶם וְקִשְׁרֹתֵיכֶם
 אֵתֶם לְאֹת עַל־יְדֵיכֶם וְהָיוּ
 לְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם :
 יט וְלִמְדֹתֶם אֵתֶם אֶת־בְּנֵיכֶם
 לְדַבֵּר בָּם בְּשִׁבְתְּכֶם בְּבֵיתְכֶם
 וּבְלַחְתְּכֶם

דיא ערדע ווירדע איהר גע-
 וואָז ניכט הערפֿאַרבריינגען :
 אונד איהר ווירדעט גאָר
 באַלד צו גרונדע געהן , פֿערן
 פֿאַן דעם פֿאַרטערפֿליכען
 לאַנדע , דאַז אייך דער עוויגע
 געבען ווילל : (יח) פֿאַסט
 אַלזאָ דיזע וואַרטע צו הערצען
 אונד צו געמיטהע : בינדעט
 זיא אויך צום צייכען אויף דיא
 האַנד , אונד טראַגט זיא ,
 אַלזאָ פֿאַדערדוויפטבינדע
 צווישען אייערן אויגען :
 (יט) לעהרט זיא אייערע
 וואָרנע , אום בעשטאַנדיג
 דאַפֿאַן צו שפרעכען : ווען

דוא צו דויווע זיטצעוט , אָדער

תרגום אונקלוס

רש"י

וְאֲרַעָא לֹא תִתֵּן יַתְּ עַל־לְתָהּ וְתִכְרוּן
 בְּפִרְיֵהּ מֵעַל אֲרַעָא טַבְתָּא דִּי יְהִיב
 לָכוּן : (יח) וְתִשׁוּן יַת־פִּתְגְּמֵי אֲלִין
 עַל־לְבָבוֹן וְעַל־נַפְשָׁבוֹן וְתִקְטְרוּן
 יַתְהוֹן לְאֵת עַל־יְדִכּוֹן וְיִהוֹן לְתַפְלִין
 בֵּין עֵינֵיכוֹן : (יט) וְתַלְפוֹן יַתְהוֹן יַת
 בְּנֵיכוֹן לְמַלְלָא בְּהוֹן בְּמִיתְכָּךְ בְּבֵיתְכָךְ
 וּבְמַחְכָךְ

מוזיל לה כענין שנאמר ורעתם הרבה והבא
 מעט (חגי א') : ואבדתם מהרה . על כל
 שאר היסודין אנלה אתכם מן האדמ' אגרמה
 לכם לחטא . משל למלך שלט בנו לבית המשת'
 והי' יושב ומפקידו א תאכל יותר מזכרך שתבא
 כקי לביתך ולא השגיח הבן הוא אכל ושתה
 יותר מזכרכו והקיא וענף את כל בני המסיבה
 כטלוהו בידיו וברגליו וזרקוהו אחורי פלטרין :
 מהרה . איכי כותן לכם ארכא ואס תאמרו
 והלא נתנה ארכא לדור המבול שנאמר והי'
 יעני מאה ועשרים שנה דור המבול לא היה
 להם ממי ללמוד ואתם יש לכם ממי

ללמוד : (יח) ושמתם את דברי . אף לאחר שתגלו היו מצויינים במצות הניחו תפילין עשו
 עזרות כדי שלא יהיו לכם חדשים כשתחזרו וכן הוא אומר הניני לך כיונים (ירמ' ל"א) :
 (יט) לדבר בס' . משעה שהבן יודע לדבר למדהו תורה כזה לנו משה שיהא זה למוד
 דיבורו

באור

יבול הראוי לבאת ממנה : ואבדתם מהרה , שיגלו ממנה כאובדים ברעב אחר שהי' הארץ
 טובה , על כן אתם חייבים שתשימו אלה הדברים על לבבכם . (הראש"ע) : (יח) על
 לבבכם , שתזכרו בהם ותזכרום תמיד : ועל נפשכם , שימשלו בנפש המתאזה , להטותה
 א דרך האמת : לאות על ידכם , וכן לטוטפת בין עיניכם אפשר שיקשור האדם כל הדברים
 האלה על ידו אחת או יתנם בין עיניו או יכתנם על מזוזות ביתו ? ולכן קבלו רבותינו שהכוונה
 רק על ארבע פרשיות , והם לאות , לסימן ולזכרון , ואמר כשתראו את האות תזכרו מיד את
 הדברים האלה שכבר הבינותם ושמתם על לבבכם שתעשו : כי ראוי לכל משכיל אחרי חקירתו
 על

עקב יא

וּבְרַכְתֶּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְכֶךָ
וּבְקוֹמֶךָ: כִּי כָתַבְתֶּם עַל-מְזוֹזוֹת
בֵּיתְךָ וּבְשַׁעֲרֶיךָ: כֹּה לְמַעַן יִרְבּוּ
יְמֵיכֶם וַיְמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאָדָמָה
אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לְאֲבֹתֵיכֶם
לֵאמֹר לָהֶם כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל-
הָאָרֶץ: ס שְׂבִיעִי וּמִפְטוֹר כִּכ כִּי
אִם-שָׁמֹר תִּשְׁמְרוּן אֶת-כָּל-
הַמִּצְוֹת הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוֶה

אתכם

תרגום אשכנזי נס

אָדָּעֵר אוּיָף דַּעַר רִיזוּע בִּיזֵט,
ווען דוא דרך הינלעגזט, אונד
ווען דוא אויפֿשטעהעזט:
(כ) שרייבע זיא אויף דיא
פֿאַזטען דיינען הויזען: אונד
אן דיינע טהאַרע: (כא) דאָ
מיט איהר אונד אייערע
קינדער אויף דעם ערדרייכע,
דאן דער עוויגע אייערע
עלֿטערן צוגעשוואָרען, עז
איהנען צו געבען: לאַנגע
יאַהרע בלייבען מאַגט, זאָ
לאַנגע דער היממעל איבער
דער ערדע זיין ווירד:
(כב) דען ווען איהר אַללע
דיא געבאָטווע האַלטען
ווערדעט, דיא איך אייך

רש"י

דברו מכאן אמרו כשהטיקו מתחיל לדבר
אביו משיח עמו בלשון הקדש ומלמדו תורה
ואם לא עשה כן הרי הוא כאלו קוברו שנאמר
ולמדתם אותם את בניכם לדבר בס וגומר:
(כא) למען ירבו ימיכם וימי בניכם. אם
עשיתם כן ירבו ואם לאו לא ירבו שדברי תורה
בדרשין מכלל לאו הן ומכלל הן לאו: לתת
להם. לתת לכם אין כתיב כאן לא לתת להם
מכאן מנינו למדים תחית המתים מן התורה:
(כב) שמור תשמרון. אזכרה שמירות הרבה
להזהר

תרגום אונקלוס

וּבְרַכְתֶּךָ בְּאֲרָחָא וּבְמִשְׁכְּבֶךָ
וּבְמִקְוִיָּתְךָ: (כ) וְתִכְתְּבֶנּוּן עַל מְזוֹזוֹן
וְתִקְבְּעִינוּן בְּסִיפֵי בֵּיתְךָ וּבְתַרְעֵךָ:
(כא) בְּדִיל דְּיִסְגּוּן יוֹמֵיכוֹן וַיּוֹמֵי
בְּגִיבּוֹן עַל אַרְעָא דִּי קִיסֵי לְאַבְהָתְכוֹן
לְמַתָּן לְהוֹן בְּיוֹמֵי שְׁמַיָּא עַל-אַרְעָא:
(כב) אָרִי אִם מְטָר תִּתְּרוּן יִתְּפֵל
תִּפְקִידְתָּא הָדָא דִּי אָנָּא מְפַקֵּר
יִתְכוֹן

באור

על דבר אשר מנא טוב לפניו לסמנו על ידי אות-מה, כדי שלא ינטרף בכל זמן שיקרה לפניו
מקרה לעמוד ולחקור עליו אם טוב הוא אם רע: (יט) לדבר במ, שגם הם ידברו בס,
או כדי שיהיה לכם מקום לדבר בס, והמתרגם האשכנזי תרגמו באופן שסובל שני הפירושים:
(כא) כימי השמים על הארץ, כל זמן שירבו ימי השמים גם ימיכם וימי בניכם ירבו,
וכן הוא בתרגום אשכנזי: והרש"ם כתב כלומר מטר מן השמים והאדמה תתן את יבולה,
ותמה אני מה ענין המטר והיבול למי השמים: (כב) ללכת בכל דרכיו, מה הוא רחוק אף
אתה תהא רחוק, הוא גומל חסדים ואתה גומל חסדים. (רש"י), הוא מוחל למכעיסיו אף
אתה תהא מוחל למכעיסך, הוא מטיב לטובים ולרעים ואתה מטיב לטובים ולרעים: ולדבקה
בו, שלא תאמר היום אעבוד אותו ומחר אעבוד אחרים ואחרי כך אשוב אליו, אלא תהיה
את ה' כדבר הדבוק בדבר תמיד לא יזח ממנו, ותכלול הדבקות בה' שתהיה זוכר אהבתו
וחסדו וגדולתו תמיד, לא תפרד מחשבתך מונו בלכתך בדרך ובשכנך ובקומך, עד שיהיו
דברו עם בני אדם וכל מעשיו ועניניו ועסקיו איננו עמהם, אבל הוא לפני ה'. (מלשון
הרמב"ן 16 א טו (5)

אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹתָהּ לְאַהֲבָהּ אֶת־
 יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לְלַכְתָּ בְּכָל־
 דְרָכָיו וּלְדַבְקָהֶֽבוֹ: כג וְהוֹרִישׁ
 יְהוָה אֶת־כָּל־הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה
 מִלְּפָנֶיכֶם וַיִּרְשָׁתֶם גּוֹיִם גְּדֹלִים
 וְעַצְמִים מִכֶּם: כד כָּל־הַמְּקוֹם
 אֲשֶׁר תֵּדְרֹךְ בְּיַרְגִּילְכֶם בּוֹ
 לָכֶם יִהְיֶה מִן־הַמְּדַבֵּר וְהַלְבָּנוֹן
 מִן־הַנְּהַר נְהַר־פָּרָת וְעַד הַיַּם
 הָאֲחֵרֹן יִהְיֶה גְבֻלְכֶם: כה לֹא־
 יִתְיַצֵּב אִישׁ בְּפָנֶיכֶם פְּחָדְכֶם

איך צו טהון געביטדע :
 געמליך דען עוויגען אייערן
 גאטט צו ליבען, אין זיינען
 וועגען צו וואנדערלן : אונד
 איהם אנצוהאנגען : (כג) זאָ
 ווירד דער עוויגע אללע דיזע
 פאלקער פאר איך אויטרוי
 בען : אונד איהר ווערדעט
 פאלקער ערבען, דיא צאל
 רייכער אונד מאכטיגער זינד
 אלו איהר : (כד) אללע
 אערטער, ווארזין איהר
 אייערן פום זעצט, זאלל
 אייער זיין : פאן דער וויזטע
 בין צום לבנון, פאן דעם
 שטראמע פרת ביו צום
 אייסערזטען מעערע זאלל
 אייערע גראנצע רייכען :
 (כה) ניאמאנד זאלל איך

ומוראכם

אונד

ווידערשטאנד טהון קאנגען : שרעקען

תרגום אונקלוס

ר ש י

יִתְכּוֹן לְמַעַבְדָּהּ לְמַרְחֵם יִתְיַיֵּן
 אֶלְהֵכּוֹן לְמַהֵךְ בְּכָל אֹרְחָן דְּתַקְנָן
 קְדָמוּתֵי וּלְאַתְקַרְבָּא לְדַחֲלַתֵיהּ :
 (כג) וַיִּתְרִיד יי יתְּפִלְעֵמְטִיא הָאֵלִין
 מִן קְדָמִיכוֹן וְתַרְתּוֹן עֵמְטִין רַבְרָבִין
 וְתַקִּיפִין מְנַבּוֹן : (כד) כָּל־אַתְרָא דִּי
 תֵּדְרֹךְ פְּרַסְתָּ רְגְלִיכוֹן בֵּיהּ לָכוֹן יִהְיֶה
 מִן מְדַבְרָא וּלְבָנֹן מִן גְּהָרָא גְהָרָא
 פְּרַת וְעַד יָמָא בְּתַרְאָה יִהְיֶה תְּחוּמֵיכוֹן :
 (כה) לֹא יִתְעַתֵּד אִישׁ קְדָמִיכוֹן
 דְּחַלְתְּכוֹן וְאִימְתָּכוֹן

להזהר בתלמודו שלא ישתכח : ללכת בכל
 דרכיו הוא רחום ואתה תהא רחום הוא
 גומל חסדים ואתה גומל חסדים : ולדבקה
 צו אפטר לומר כן והלא חש אוכלה הוא אלא
 הדבק בתלמידי חכמים ומעלה אני עליך כאו
 בדבקה צו : (כג) והוריש ה' עשיתם מה
 שעליכם אף אני אעשה מה שעלי : וענומיס
 מכס . אתם גבורים והם גבורים מכס שאם
 לא ישראל גבורים מה העב' ההוא שמעב' את
 האמורים לומר וענומיס מכס לא אתם גבורים
 משאר האומות והם גבורים מכס : (כה) לא
 יתיצב איש וגומר . חן לי אלא איש אומה
 ומשפחה ואשה בכשפיה מכין תלמוד לומר לא
 יתיצב מכל מקום אם כן מה תלמוד לומר איש
 אפילו

באור

הרמב"ן ז"ל : (כד) אשר תדרוך כף רגלכם, להלחם בשבעת עממים (הרש"ס), ולמי
 כשוטו עם חותו הדור שנכנסם לארץ, ועל הארץ שהיא מן המדבר ועד ים האחרון ידבר,
 ואולם לדעת רבותינו הכוונה אף על הכבוש בשאר ארצו' בארץ שנער וארץ אשור : מן המדבר,
 דרום : נהר פרת, כספון : ועד הים האחרון, ממקום שאתם עומדים עכשיו בקרן דרומי'
 מזרחי' של ארץ ישראל עד הים האחרון במערב : (כה) פחדכם, לקרובים : ומוראכם,
 לרשוים

עקב ראה יא

וּמוֹרָאֵכֶם יִתֵּן יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
עַל־פְּנֵי כָל־הַדְרָכַי אֲשֶׁר
הִדְרַכְתִּי־כֹה כַּאֲשֶׁר דִּבַּר
לְכֶם :

טו ראה אנכי נתן לפניכם היום
ברכה וקללה: כו את הברכה
אשר השמעו אר מצות יהוה
אלהיכם אשר אנכי מצוה
אתכם היום: כז והקללה אם
לא תשמעו אל מצות יהוה
אלהיכם וסרתם מן הדרך
אשר אנכי מצוה אתכם היום
ללכת

תרגום אשכנזי ס

אונד פֿורכט פֿאַר אייך ווירד
דער עוויגע אייער גאָטט אויף
אללע לאַנדער, דיג איהר
בעטרעטעט, קאָממען לאַסן,
ווּיג ער אייך פֿערהייסען
האַט:

(כו) ויהע! איך לעגע אייך
הייטע פֿאַר: זעגען אונד
פֿלוד: (כז) דען זעגען: ווען
איהר דען געבאָטדען דען
עוויגען אייערו גאָטטען גע-
האַרכט, דיא איך אייך יעצט
געבוטדע: (כז) דען פֿלוד
אבער, ווען איהר דען גע-
באָטדען דען עוויגען אייער
גאָטטען ניכט געהאַרכט,
אונד פֿאַן דעם וועגע אַב-
ווּייכט, דען איך אייך יעצט
פֿאַרשרייבע: דאָס איהר
געמליך

ספר
דברים

רש"י

אפילו כעונ מלך הגזן: פחדכם ומוראכם
והלא פחד הוא מורא אף פחדכם על הקרובים
ומוראכם על הרחוקים: פחד לשון בעינת
פתאום: מורא לשון דאגה מיימים רבים:
כאשר דבר לכם והיכן דבר את אימתי אשלת
לפניך וגומר:

(כו) ראה

האמורות בהר גריזים ובחר
עיבל: (כו) את הברכה על מנת אשר
תשמעו: (כז) מן הדרך אשר אנכי מצוה
אתכם היום ללכת וגומר: הו' למדת כל
העובד עבודת אילים הרי הוא סר מכל הדרך
שכנעו ישראל מכאן אמרו כל המודה בע"א
ככופר

תרגום אונקלוס

ואימתכון יתן יי אלהכו על אפי
כל ארעא די תדרכון כה פמא די
טליל לכון:

(כו) חזון די אגא יהב קדמיכון יומא
דין ברכו ויגומין: (כז) ית-
ברכו אם תקבלון לפקדייא די
אלהכו די אגא מפקד יתכון יומא
דין: (כח) ויגומין אסדלא תקבלון
לפקדייא די אלהכו ותסתון מן
אורחא די אגא מפקד יתכון יומא דין
למחך

באור

לרחוקים, וכבר בארנו ענין הפחד והמורא:
(כו) ראה, לכלי אחד ידבר (הראב"ע), ויתכן שהוא לשון זרות והזמנה (אינטיטיעקצין),
כמו הנה, לכה, ודומיהס, ולו אינו שומר לח המין ולא המספר: (כז) אשר
חשבעו

לְלַכְתּוֹת אֱלֹהֵי אֲחֵרִים
 אֲשֶׁר לֹא יִדְעֶתָם: ס כִּי וְהָיָה
 כִּי יִבְיָאֵךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶל-
 הָאָרֶץ אֲשֶׁר-אַתָּה בָא-שָׁמָּה
 לְרִשְׁתָּהּ וּנְתַתָּה אֶת-הַבְּרִכָּה
 עַל-הָר גְּרִזִים וְאֶת-הַקְּלָלָה
 עַל-הָר עֵיבֵל: ל הֲלֹא-הִמָּוֶה
 בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן אַחֲרֵי דָרֶךְ מְבֹא

השמש

נעמליך אנדערן גאטטערן
 נאכפאלגט, פאן וועלכען
 איהר גאר ניכט וויסט:
 (כט) ווען דער עוויגע דיין
 גאטט דוך איך דאן לאנד
 ברינגט, דאך דוא געהוט,
 אום עז איינצונעהמען: זא
 זאללוט דוא הען זעגען אויף
 דעם בערגע גרויס אונד דען
 פלך אויף דעם בערגע עיבל
 אויזשפרעכען לאסען:
 (ל) דיוע בערגע ליגען יענזייט
 דעז ירדן ווייט הינאויבער,
 געגען

תרגום אונקלוס

רש"י

לְמַהֲבָה בְּתַר טַעֲנַת עַמְּטִיא דִּי לֹא
 יִדְעִתּוּן: (כט) וְיָהִי אֲרִי יַעֲלִיבָה יִי
 אֱלֹהֵךְ לְאַרְעָא דִּי אַתָּה עֲלִיל תַּמָּן
 לְמִדְרַתָּה וְתַתּוּן יַת מְבַרְכִיא עַל-מְוֵרָא
 דְּגְרִזִים וְיַת מְלַטְטִיא עַל-מְוֵרָא
 דְּעֵיבֵל: (ל) הֲקָא אֵינּוּן בְּעַבְרָא
 דְּיַרְדֵּנָא אַחֲרֵי אֲזַרְח טַעֲלִי

שמשא

לכד מערב וטעם המקרא מוכיח שהם שני דברים שנכדו בשני טעמים אחרי נקוד
 בשטא ודרך נקוד במשפל והוא דגש ואם הי' אחרי דרך דבור אחד היה נקוד אחרי במערת
 בשופר

באור

השמעו, אשר במקום אס: (כט) ונחת ארץ הברכה, לשון הרמב"ן כתרומות ית מנכיא,
 את המנכיא: על הר גרזים, כלפי הר גרזים לשון רש"י, ואיכט נכון כפי פשוטו, כי
 עדיין לא היה כן במנכיא, אלא פירושו כי אני נתן לפניכם דרך ברכה ודרך קללה,
 וטעם לפניכם שתבררו לכם מהן מה שתרצו, ואודיע שתהיה לכם הברכה כאשר תעשו
 המצו' והקללה אם לא תקיימו אותן, וזה כאשר אמר עוד דאם נתתי לפניך היום את החיים
 וגו' ואם כ' אמר בכאן שיתנו הברכה הז' אשר הוא אומר להם על הר גרזים והקללה על הר
 עיבל, והנה היא נתונה בפה, וכן ונתן אותם על ראש השעיר כדברי ראב"ע, ע"כ:
 (ל) הלא המה, נתן בהם סימן: אחרי, אחר העברת הירדן הרבה והלאה למרחוק:
 וזה לשון אחרי: כל מקום שנאמר אחרי מופלג הוא (רש"י): דרך מבוא השמש, להלן
 מן הירדן לכד מערב, וטעם המקרא מוכיח שהם שני דברים, שנכדו בשני טעמים, אחרי
 נקוד בשטא ודרך נקוד במשפל, והוא דגש, ואם הי' אחרי דרך דבור אחד, היה נקוד
 אחרי במערת בשופר הפוך ודרך רפי (רש"י) וכן מתורגם: הישב בערבה, כי יש כנעני
 יושב בהר: מול הגלגל, וההרים ארוכים (ולא ידעו באיזה הר יתנו את הברכה והקללה),
 והנה

ראה יא יב

השמש בארץ הכנעני הישב
בערבה מול הגלגל אצל
אלוני מורה: לא כי אתם עברים
את הירדן לבא לרשת את
הארץ אשר יהיה אלהיכם
נתן לכם וירשתם אותה
וישבתם בה: לכ ושמרתם
לעשות את כל החקים ואת
המשפטים אשר אנכי נתן
לפניכם היום: יב ח אלה
החקים והמשפטים אשר

תשמרון

תרגום אשכנזי סא

געגען זאנגען אונטערנאנג,
אין דער לאנדשאפט דען
פאלקען כנען, דאז אויף דעם
פלאטען לאנדע ווארענט:
געגען גלגל איבער, נעבען
דעם האיינע מרה: (לא) ווען
איהר איבער דען ירדן גע-
נאנגען זיין ווערדעט, דאז
לאנד איינצונעהמען, דאס
דער עוויגע אייער גאטט אייך
אייננעכט: איהר ווערדעט ען
אייננענאמען אונד אייך
דארין בעזעצט האבען:
(לכ) זא בעאבאכטעט זארג-
פאלטיג אללע דיא געזעטצע
אונד רעכטע: דיא איך אייך
הייטע פארלעגע:

יב (ח) דינען זינד דיא
געזעטצע אונד
דיא רעכטע, דיא

רש"י

בזמנא דההוא דההוא דההוא
דחוק מן הגלגל: אלוני מורה - שם הוא
שנאמר עד מקום שם עד אלון מורה:
(לא) כי אתם עוברים את הירדן וגומר -
נכס של ירדן יהיו סימן נידכס שתבאו
ותירשו את הארץ:

אנד

וית דינא די אגא יתיב קדמיכון יוטאדין: יב (ח) אליו קומיא ודינא

די

תרגום אונקלוס

שמשא בארע פנענא דיתב
במישרא לקבל גלגלא בסטר משרא
מורה: (לא) ארי אתון עברין ית
ירדנא למיעל למירת ית ארעא די
אלהכון יהב לכוון ותרתינו תה ותיבתון
בה: (לכ) ותמרון למעבד ית כל קומיא

באור

והנה נזה באיזה מקום מההרים: מול, כמו נכח: הגלגל, כמו וירדוף עד דן, או דרך
בבוא' או שני שמות (כל זה מהראב"ע): לפי שבימי יהושע נקרא גלגל כמו שאמר היום גלותי
את חרפת מנרים, לכן אמר שמה קראו כן בדרך כנראה, או ששני מקומות נקראו כן אחד
דימי משה ואחד בימי יהושע: אצל, סמוך: אלוני מרה, הוא שם, שנאמר עד מקום
שם עד אלון מורה (בראשי' י"ג ו'). (רש"י): (לא) כי אתם עוברים, הטעם כן תחלו
לעשות, ותהיה הארץ לעולם לנחלה לכם. (הראב"ע), והכונה שחלו לשמור ולעשו' המצוות
מיד אשר בואם לארץ, וזהו ושמרתם לעשות:

יב (א) אלה, עתה יתחיל לבאר הדיכין הסתומים ולהוסיף עה שנת חדש במדבר ועיין
בראש